

Nr 19.

*Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande
i anledning av väckt motion om åtgärder till för-
minskande av hygieniska vådor i följd av bristfälliga
metoder vid renslakt m. m.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 148, har herr *Gavelin m. fl.* hemställt, att riksdagen i avvaktan på beslut i anledning av 1946 års köttbesiktningskommittés yttrande den 28 november 1947 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabbutredning rörande sådana åtgärder, att redan vid renslaktsäsongen 1951/52 de hygieniska vådorna av bristfälliga metoder vid slakt, förvaring och transport av renar och renkött i görligaste mån minskas; att den föreslagna utredningen även får till uppgift att undersöka möjligheterna till bedrivande av propaganda mot grymhet vid slaktningen av renar; samt att behandlingen av ärendet angående utvidgande av lagen den 4 juni 1937 att omfatta även slakt av ren hos justitiedepartementet påskyndas.

Efter överenskommelse mellan första och andra kammarens allmänna beredningsutskott har första kammarens utskott i anledning av en inom denna kammare väckt likalydande motion, nr 112, inhämtat yttrande över motionerna av veterinärstyrelsen, statens jordbruksnämnd samt länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Remissmyndigheterna tillstyrka i huvudsak de av motionärerna begärda åtgärderna och hänvisa därvid till de av 1946 års köttbesiktningskommitté framlagda förslagen till reformering av renslakten m. m.

Dessa förslag innebära i huvudsak, att lagen den 4 juni 1937 om slakt av husdjur skall tillämpas även vid slakt av ren, att i samband därmed vissa ordningsföreskrifter för renslakt och behandling av renkött skola utfärdas, att lagen den 11 maj 1934 angående köttbesiktning och slakthus skall gälla även i fråga om renkött samt att det allmänna skall lämna ekonomiskt stöd dels i form av bidrag till mindre bemedlade lappar för inköp av bedövningsapparater, dels i form av bidrag och lån till andelsföreningar för uppförande av renslakterier.

Veterinärstyrelsen erinrar om att styrelsen i yttrande över köttbesiktningskommitténs förslag tillstyrkt detta med vissa smärre erinringar. Styrelsen understryker behovet av skyndsamma åtgärder för att råda bot för de i motionen påtalade missförhållandena, enär eljest anledning finnes att befara, att renkötseln kommer att lida avbräck. Denna omständighet borde, särskilt med hänsyn till exporten, vara tillräckligt vägande för att förmå lapparna att frivilligt övergå till mera humana och hygieniska metoder.

I avvaktan på Kungl. Maj:ts slutliga ställningstagande i frågan bör en in-

tensivt bedriven upplysningsverksamhet, där såväl hygieniska som djurskyddssynpunkter framhållas, igångsätts. Utredningen bör även pröva möjligheterna att provisoriskt förse renskötselns utövare med slakterier, förlagda i närheten av renarnas uppsamlingsställen. I Norge ha s. k. renkontrollslakterier anordnats på ett par ställen i anslutning till renskillnadsplatser. Anläggningskostnaderna ha på grund av relativt enkel utrustning varit rimliga. Slakterierna ha i hög grad bidragit till höjandet av hygien. I anslutning härtill nämner styrelsen, att styrelsen bl. a. med hänsyn till renköttexporten numera beslutat att såsom tillfälliga renkontrollslakterier godkänna privata slakterier. De slakterier, som kunna ifrågakomma, äro emellertid f. n. få till antalet. Ett uppslag att vid renslakten anlita i arméns underhållsförband ingående slakterienheter har mötts med stort intresse av vederbörande militära myndigheter och rönt odelat gillande från lappfogdehåll. Ett förverkligande av detta projekt skulle möjliggöra den av motionärerna önskade förbättringen redan till nästa slaktsäsong. Styrelsen framhåller slutligen vikten av att den av motionärerna föreslagna utredningen undersöker möjligheterna att i görigaste mån koncentrera renslakten till ett fåtal men ur kommunikationssynpunkt närbelägna platser. En utvidgning av lagen om slakt av husdjur till att omfatta även slakt av ren skulle innebära ett betydelsefullt steg mot förbättrade förhållanden.

Statens jordbruksnämnd understryker, att nämnden tidigare i annat sammanhang framhållit önskvärdheten av en sanering av förhållandena kring renslakten i överensstämmelse med de av 1946 års köttbesiktningskommitté skisserade förslagen. Därest det av nämnden konstaterade rådande köpmotståndet mot renkött skulle fortsätta, blir ökad avsättning genom export nödvändig. För att reguljära exportmarknader skola kunna upparbetas kräves, att exporten kommer att omfatta renkött, som kontrollslaktats eller eljest undergått veterinärkontroll. Lapparna synas numera ha kommit till insikt om att åtgärder i föreslagen riktning äro lämpliga och erforderliga. I avbidan på att köttbesiktningskommitténs förslag kunna genomföras, böra möjligheterna undersökas att genom mindre genomgripande åtgärder skyndsamt förbättra missförhållandena kring renslakten. Nämnden ansluter sig därför till förslaget om en snabbutredning. De av motionärerna anförda djurskyddssynpunkterna hänföra sig till förhållanden, som ligga utanför nämndens befogenhetsområde. Nämnden har emellertid varken i denna del eller i fråga om utvidgning av lagen om slakt av husdjur till att omfatta slakt av ren något att anföra mot motionärernas förslag.

Jämväl länsstyrelsen i Jämtlands län, som i ärendet hört lappfogden i länet, betonar att renslakten i allmänhet sker på ett ur hygienisk synpunkt otillfredsställande sätt. Enär blodavtappning icke sker som vid slakt i allmänhet, erhåller renköttet ett oaptitligt utseende, och det inträffar ej sällan att köttet både till utseende och kvalitet icke fyller de krav som böra ställas på en fullgod vara. De otillfredsställande slaktförhållandena ha hindrat länsstyrelsen i dess strävanden att bereda lapparna ökad avsättning på renar och

renkött samt skäliga priser vid försäljningen. Lapparna ha av länsstyrelsen rekommenderats att söka kontakt med de lokala slakteriföreningarna för att slakten skulle kunna ske hygieniskt, men lapparna ha icke visat något större intresse för försäljning till dessa föreningar, även då lapparna erbjudits förmånliga priser. Detta torde bero på att de icke vilja frångå sina tidigare försäljningsvanor. För erhållande av bättre slaktförhållanden planeras uppförande av renslakterier av enkel typ inom länet på platser där större renslakter hållas år från år. Dessa planer biträdas av lappfogden, som framför i huvudsak samma synpunkter som länsstyrelsen på renslaktförhållandena. Lappfogden framhåller, att rentransporter av det i motionen angivna slaget eller andra fall av djurplågeri i samband med renslakt ej kunna konstateras i länet. Såväl länsstyrelsen som lappfogden biträder vad motionärerna föreslagit. Lappfogden trycker därvid särskilt på saklig upplysning och propaganda.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som i ärendet hört lappfogden och länsveterinären, åberopar såsom eget yttrande vad lappfogden anført. Denne finner det tveksamt, huruvida den av motionärerna förordade propagandan mot grymhet vid renslakt kan få någon verkan i önskad riktning. Missförhållandena beträffande bedövning och hygien torde vara mest framträdande vid de stora slakterna. Vid de större slakterna inom länet har i regel såväl tillsynsman vid lappväsendet som polispersonal varit närvarande. Därest detta skedde mera allmänt, torde de flesta av motionärernas önskemål bli uppfyllda. Lappfogden förordar i ett av honom åberopat yttrande, avgivet över köttbesiktningskommitténs betänkande, införande av bedövningstväng och ingår därefter i ett längre resonemang angående den lämpligaste bedövningsformen. Han konstaterar vidare, att användningen av bedövningsapparater har ökat väsentligt i länet under de senaste åren. Rationella metoder i fråga om transport och uppslaktning ha kommit till ökad användning genom att ett par slakterier trätt i verksamhet inom lappmarken. Slakt och styckning enligt gamla metoder förekomma dock allttjämt. Fall av grymhet mot renar torde endast förekomma i undantagsfall.

Lappfogden har i yttrande över köttbesiktningskommitténs betänkande ställt sig avvisande till genomförande av besiktningstväng. I stället förordade lappfogden bestämmelser om auktorisation för renslaktare och renköttshandlare jämte ordningsföreskrifter.

Länsveterinären finner det av vikt att åtgärder snarast vidtagas för att humanisera och rationalisera renslakten, därvid köttbesiktningskommitténs förslag i största utsträckning böra följas. Länsveterinärens yttrande utmynnar i ett tillstyrkande av motionen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som i ärendet inhämtat yttrande av hälsovårdsnämnderna i Kiruna stad och Arvidsjaurs kommun, går till en början in på frågan om tillämpandet av lagen om slakt av husdjur på slakt av ren och erinrar därvid om att länsstyrelsen på sin tid tillstyrkt köttbesiktningskommitténs förslag därom dock med viss reservation angående sättet för bedövningens utförande. Länsstyrelsen utvecklar närmare sina synpunkter i

sistnämnda hänseende. Sammanfattningsvis finner styrelsen bestämmelser om utvidgning av berörda lag böra kompletteras — jämte de av köttbesiktningsskommitténs föreslagna ordningsföreskrifterna — med bestämmelser, som i fråga om annan än husbehovsslakt föreskriva bruk av slaktpistol.

Vad angår transporter av levande slaktrenar finner länsstyrelsen med hänsyn till bestämmelserna i 6 och 14 §§ lagen den 19 maj 1944 om djurskydd ytterligare föreskrifter obehövlige.

Missförhållanden i hygieniskt avseende vid renslakt samt vid transport och förvaring av renkött kunna undanröjas genom tillkomsten av de av köttbesiktningsskommittén föreslagna ordningsföreskrifterna, genom iakttagande av hälsovårdsstadgans bestämmelser på området samt genom kommunala hälsovårdsordningar.

Länsstyrelsen är ense med motionärerna om behovet av propaganda på förevarande område. Angeläget är att lapptillsynsmännen mera allmänt deltaga därvid. Propagandan bör ha ett dubbelt syfte. Vid sidan av djurskyddsintrasset anmäler sig behovet av upplysning, som kan bidra till ett rationellare omhändertagande av renköttet. Härigenom skulle de tidvis uppkommande avsättningssvårigheterna i hög grad elimineras och renhanteringens lönsamhet ökas.

Hälsovårdsnämnden i Kiruna finner de allmänna bestämmelserna i lagen om djurskydd icke utgöra stöd för en övervakande myndighet vid ingripande åtgärder mot den grymhet vid renslakt m. m., som i stor utsträckning förekommer inom hälsovårdsområdet. Enligt inlämnade rapporter från nämndens hälsovårdsinspektörer ha framför allt på senare tid observerats transporter av levande renar fastsurrade med hopbundna ben på hästkärlar. Nämnden drager vidare fram ett flertal exempel på grymhet vid slakt och grova missförhållanden vid transporter av slaktade renkroppar. Med stöd härav understryker nämnden vikten av att en särskild bestämmelse införes i lagtexten, som anger vad som ytterligare är att iakttaga vid transporter av levande djur. En viss utvidgning av det straffbara området synes härigenom böra vidtagas, som tydligt anger vad som är djurplågeri vid vård och behandling av renar. Den konstaterade »omänskliga» behandlingen av renar bestyrker ofrånkomligheten av att lagen om slakt av husdjur blir tillämplig även å slakt av ren.

Hälsovårdsnämnden i Arvidsjaurs kommun har sig icke bekant, att missförhållanden vid transport av levande renar av påtalad art förekommit inom kommunen. Förekommer grymhet, har hälsovårdsnämnden enligt lagen om djurskydd skyldighet att ingripa. Medel finnas sålunda till ingripande, och ytterligare åtgärder synas ej böra vidtagas.

Beträffande bristfälliga slaktmetoder med åtföljande hygieniska vådor torde en lagstiftning icke nå åsyftad verkan. Däremot torde upplysning och propaganda ha en viss betydelse.

Slakt av ren under betryggande hygieniska former torde icke kunna ske annat än vid särskilda slakthus. Nämnden är dock tveksam att rekommendera denna väg. På grund av de stora avstånden m. m. synes införande av tvång

att slakta vid slakthus innebära ekonomisk ödeläggelse av renskötseln inom kommunen.

Utskottet. I motionen yrkas dels snabbutredning rörande åtgärder för undanröjande av hygieniska vådor av bristfälliga metoder vid slakt, förvaring och transport av renar och renkött, dels utredning rörande möjligheterna att bedriva propaganda mot grymhet vid renslakt och dels att behandlingen av ärendet angående utvidgande av lagen den 4 juni 1937 att omfatta även slakt av ren måtte påskyndas.

Vad först beträffar åtgärder för undanröjande av hygieniska vådor av bristfälliga metoder etc. vill utskottet erinra om att 1946 års köttbesiktningskommitté i sitt betänkande med förslag till reformering av renslakten framlagt vissa förslag till avhjälpande av rådande missförhållanden, bl. a. att den s. k. slaktlagen av år 1937 skulle göras tillämplig även vid slakt av ren. Vid den överarbetning av förslaget i denna del, som pågår, ha emellertid enligt uppgift delade meningar anförts huruvida bestämmelserna i denna lag kunde förväntas bli effektiva i fråga om renslakt och komma till mera allmän användning. I fråga om kommitténs övriga förslag anförde vederbörande departementschef i proposition nr 245 till föregående års riksdag, att tiden ännu ej syntes honom mogen att genomföra dem på grund av det motstånd, som rests från lapparnas sida. Det bör dock ligga i renägarnas eget ekonomiska intresse att så långt görligt tillämpa sådana metoder vid renslakt, att hygienien i största möjliga utsträckning tillgodoses. Detta torde vara nödvändigt, om renköttet skall kunna hävda sig i konkurrens med andra livsmedel.

Utskottet understryker motionärernas önskemål om åtgärder till förhindrande av grymhet vid slakt och transport av renar men vill samtidigt framhålla, att gällande bestämmelser dock ge viss möjlighet för vederbörande myndighet att ingripa i de fall, då sådan grymhet förekommer. Det torde ankomma på polismyndighet att övervaka detta, vilket, såsom länsstyrelsen i Västerbottens län påpekar, kan ske genom polispersonals närvaro vid större renslakter, då dessa i regel försiggå i ett sammanhang vid slaktplatserna och/eller renskiljningsställena.

Utskottet vill vidare erinra om att föregående års riksdag beviljat anslag till en slaktstation i Gällivare. Tanken är, att man vid stationen skall anskaffa en transportabel slaktstation, varigenom man skulle kunna taga hand om renslakten inom ett område av 20 mil. Den transportabla stationen skulle bereda möjlighet till omedelbar upphängning av slakten och transport till närmaste besiktningsbyrå. De förbättringar beträffande renslakten ur hygienisk och humanitär synpunkt, som myndigheterna eftersträva, skulle genom slaktstationens tillkomst kunna genomföras. I den mån detta försök att rationalisera renslakten visar sig framgångsrikt, torde man kunna förvänta, att flera dylika slaktstationer komma till stånd.

Enligt vad utskottet inhämtat har från arméns sida gjorts framställning om att i utbildningssyfte slakteriförband från trängtrupperna under nästkommande slaktsäsong skulle få utföra slakt vid större renslakter. Renägarna uppgivas ha visat stort intresse för detta förslag.

Trots de åtgärder, som redan vidtagits eller äro planerade, förefaller det dock utskottet, som om de i motionen berörda frågorna vore av sådan vikt, både ur ekonomisk och djurskyddssynpunkt, att ytterligare åtgärder böra övervägas. Därvid synes bl. a. böra ifrågakomma att inom justitiedepartementet påskynda behandlingen av frågan om utvidgning av slaktlagen av år 1937 till att omfatta även slakt av ren. Även om en fullständig tillämpning av lagen icke skulle vara lämplig eller ens möjlig, torde en partiell tillämpning kunna vara tänkbar.

Utskottet får därför hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten av att skyndsamma åtgärder vidtagas för att avhjälpa rådande missförhållanden vid slakt av ren, av förvaring och transport av renkött samt transport av levande renar.

Stockholm den 26 april 1951.

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande:

herrar Svensson i Alingsås, Nordkvist, Ekdahl, Pettersson i Ersbacken, fröken Öberg, herrar Ohlsson i Kastlösa, Dickson, fröken Ager, herrar Bracónier, Johanson i Kalmar,* Jönsson i Rossbol, fru Svedberg, herrar Gavelin,* Allard,* Larsson i Luttra, Andersson i Ronneby, fröken Vinge, herrar Nestrup och Andersson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.